

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з наукової роботи
та міжнародного співробітництва

Володимир СРМАЧЕНКО

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	<i>07 «Управління та адміністрування»</i>
Спеціальність	<i>072 «Фінанси, банківська справа та страхування»</i>
Освітній рівень	<i>третій (освітньо-науковий)</i>
Освітня програма	<i>Фінанси, банківська справа та страхування</i>

Вид дисципліни	<i>вибіркова</i>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>українська</i>

Завідувач кафедри банківської
справи і фінансових послуг

Олег КОЛОДІЗОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні банківської справи і фінансових послуг
протокол № 11 від 30 серпня 2021 року

Розробники:

д.е.н., проф. кафедри банківської справи і фінансових
послуг

Н.М.Внукова

к.е.н., доц.кафедри банківської справи і фінансових
послуг

Ж.О.Андрійченко

**Лист оновлення та перезатвердження
програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри
2022/2023	29.03.2022	№3	Проф.Колодізев О.М.

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

В умовах глобалізації економіки та інтеграції національних економік до світової спільноти виникає потреба у створенні ефективної контрольної-наглядової системи, здатної запобігти легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Саме з цією метою створюються різноманітні міжнародні організації, які застосовують відповідні санкції до тих країн, що допускають порушення у цій сфері, та внутрішньодержавні спеціально уповноважені органи з питань фінансового моніторингу, комплексні дії яких спрямовані на недопущення легалізації незаконно накопичених доходів та фінансування тероризму відповідно до внутрішнього законодавства країни. При цьому функціонування таких органів є неможливим без співпраці із первинними ланками системи фінансового моніторингу – суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Навчальна дисципліна «Міжнародні стандарти розвитку фінансового моніторингу» є вибірковою та вивчається згідно з навчальним планом підготовки здобувачів освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» (спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»).

Мета навчальної дисципліни:

Метою вивчення даної дисципліни є послідовне формування в студентів системи теоретичних і практичних знань з основ функціонування та розвитку системи фінансового моніторингу в Україні відповідно до міжнародних стандартів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Міжнародні стандарти розвитку фінансового моніторингу» є:

визначення сутності, етапів та типології легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом;

ознайомлення із міжнародними нормами у сфері протидії легалізації злочинних доходів, фінансування тероризму і розповсюдження зброї масового знищення;

вивчення сутності та видів фінансового моніторингу;

ознайомлення із функціонуванням системи фінансового моніторингу в Україні, правами та обов'язками суб'єктів фінансового моніторингу;

вивчення особливостей організації фінансового моніторингу різними суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Курс	2А	
Семестр	3	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	20
	практичні	20
Самостійна робота		110
Форма підсумкового контролю	Залік	
Попередні дисципліни: «Актуальні проблеми розвитку ринку фінансових послуг», «Сучасні проблеми розвитку фінансів, банківської справи і страхування»	Наступні дисципліни: Наукова складова професійної підготовки за спеціальністю	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Здатність розв'язувати комплексні проблеми розвитку ринку фінансових послуг і проведення дослідницько-інноваційної діяльності на базі фінансових установ
Здатність до спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю у галузі наукової та професійної діяльності

Компетентність	Результати навчання
Здатність обґрунтовувати рішення у сфері фінансів та виокремлювати пов'язані з ними ризики	Уміти приймати ефективні рішення у сфері фінансового моніторингу; уміти розробляти сценарії реформування системи протидії легалізації доходів, що дозволяють забезпечити прискорений економічний розвиток країни
Здатність до розвитку теоретико-концептуальних основ побудови системи протидії легалізації злочинних доходів, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення, удосконалення підходів щодо її оптимізації	1. Уміти виявляти нові тенденції у типології легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом; індикатори сумнівності фінансових операцій
	2. Уміти виявляти операції, що підлягають фінансовому моніторингу
	3. Уміти розробляти критерії ризиків легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом
	4. Уміти організувати роботу суб'єкту первинного фінансового моніторингу, здійснювати управління ризиками використання фінансової установи у легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванні тероризму та фінансуванні розповсюдженні зброї масового знищення

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Супранаціональний та національний рівень організації фінансового моніторингу

Тема 1. Еволюційний аспект проблеми боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму на міжнародному та національному рівнях

Поняття та джерела походження «брудних» грошей. Сутність поняття «відмивання» коштів та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Необхідність міжнародної співпраці для боротьби з легалізацією доходів, здобутих в злочинний спосіб, та фінансуванням тероризму. Чорний список FATF (некооперативні країни та території).

Міжнародні організації в сфері боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму: FATF, Євразійська група, MONEYVAL, Егмонтська група, ООН, МВФ, Базельський комітет, Вольфсберзька група, Інтерпол та інші.

Етапи розвитку системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму в Україні.

Тема 2. Міжнародні стандарти у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму

Рекомендації FATF. Варшавська Конвенція Ради Європи про відмивання, виявлення, вилучення та конфіскацію доходів від злочинної діяльності та фінансування тероризму.

Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму. Палермська Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Меридська Конвенція ООН проти корупції. Страсбурзька Конвенція Ради Європи ETS №141 про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом. Резолюції Ради Безпеки ООН.

Директива Європейського Парламенту та Ради ЄС 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму. Документи Базельського комітету з банківського нагляду, Егмонтської групи. Вольфсберзькі принципи.

Тема 3. Типології легалізації коштів та майна, отриманих злочинним шляхом

Найбільш поширені моделі відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом.

Сучасні світові типології легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

Загальні вітчизняні тенденції легалізації злочинних коштів: типології легалізації коштів та майна, отриманих злочинним шляхом через банківські і небанківські фінансові установи, ринок нерухомого майна, шляхом зняття готівки та ін.

Тема 4. Розвиток ризик-орієнтованої системи фінансового моніторингу України на основі міжнародних стандартів

Засади функціонування системи фінансового моніторингу в Україні. Законодавство в сфері фінансового моніторингу. Місце Держфінмоніторингу в системі центральних органів виконавчої влади України. Основні завдання Держфінмоніторингу. Повноваження та права Держфінмоніторингу. Організаційна структура Держфінмоніторингу. Взаємодія Держфінмоніторингу з різними органами та організаціями в сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення на національному та міжнародному рівнях..

Ризик орієнтований підхід. Поняття та види фінансового моніторингу. Система та суб'єкти фінансового моніторингу. Характеристика порогових фінансових операцій. Ознаки підозрілих фінансових операцій.

Змістовий модуль 2 Впровадження міжнародних стандартів на первинному рівні організації фінансового моніторингу

Тема 5. Завдання, права та обов'язки суб'єктів державного та первинного фінансового моніторингу

Суб'єкти державного фінансового моніторингу та їх повноваження. Завдання та повноваження Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України в сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення.

Види суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Обов'язки та права суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Тема 6. Організація фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу на основі міжнародних стандартів

Загальні вимоги до організації фінансового моніторингу. Порядок взяття на облік суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Призначення працівника, відповідального за проведення фінансового моніторингу, його права та обов'язки. Встановлення правил проведення фінансового моніторингу. Програма здійснення фінансового моніторингу.

Вимоги до ідентифікації осіб, що здійснюють фінансові операції або забезпечують їх здійснення. Порядок вивчення клієнтів.

Порядок виявлення та реєстрації фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу. Порядок надання Держфінмоніторингу України інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу банківськими і небанківськими фінансовими установами. Порядок виправлення помилок в інформації про фінансову операцію.

Порядок виявлення, зупинення та надання інформації про фінансову операцію, учасником якої є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності.

Управління ризиками використання фінансової установи у відмиванні злочинних доходів та критерії ризиків.

Особливості здійснення фінансового моніторингу у банках. Особливості здійснення фінансового моніторингу у небанківських фінансових установах.

Тема 7. Особливості організації фінансового моніторингу спеціально визначеними нефінансовими суб'єктами первинного фінансового моніторингу

Заходи, що здійснюються спеціально визначеними суб'єктами первинного фінансового моніторингу в сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення.

Особливості здійснення фінансового моніторингу суб'єктами підприємницької діяльності, які надають посередницькі послуги під час здійснення операцій з купівлі-продажу нерухомого майна.

Особливості здійснення фінансового моніторингу нотаріусами, адвокатами, суб'єктами господарювання, що надають юридичні послуги.

Особливості організації фінансового моніторингу іншими спеціально визначеними нефінансовими суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Тема 8. Відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму

Кримінальна та адміністративна відповідальність за порушення в системі

фінансового моніторингу. Кримінальна відповідальність за фінансування тероризму. Кримінальна, адміністративна та цивільно-правова відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення. Статистична оцінка рівня порушень у фінансовій сфері.

4.Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання їх сформованих компетентностей за дисципліною «Міжнародні стандарти розвитку фінансового моніторингу» проводиться у формі екзамену, відповідно до графіку навчального процесу, за накопичувальною бально-рейтинговою системою, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних/семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти екзамен, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Результат екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів.

Завданням підсумкового контролю знань та компетентностей здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії з навчальної дисципліни є перевірка їх розуміння програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими темами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння обґрунтовувати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни та продукувати нові ідеї тощо. Виходячи з цього, оцінювання їх знань під час лекційних і практичних занять, а також самостійної позааудиторної роботи проводиться за такими критеріями: ступінь осмислення та засвоєння теоретико-методологічних питань та проблем, які розглядаються в межах навчальної дисципліни; здатність проводити критичний аналіз та незалежну оцінку певних проблемних аспектів; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне дискусійне питання; вміння логічно пов'язувати напрями вирішення поставлених завдань із певними економічними методами, оперувати інформацією, спираючись на нормативно-правові акти; здатність обґрунтовувати рішення щодо вирішення проблем за наявності неповної або обмеженої інформації, подавати їх логічній та структурованій формі.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за темами

Теми змістового модуля		Лекції	Практичні	Аналітичні звіти	Індивідуальне завдання	Усього
Змістовий модуль 1. Супранациональний та національний рівень організації фінансового моніторингу	Тема 1					-
	Тема 2				15	15
	Тема 3					-
	Тема 4				15	15
				20		20
Змістовий модуль 2. Впровадження міжнародних стандартів на первинному рівні організації фінансового моніторингу	Тема 5				15	15
	Тема 6					-
	Тема 7				15	15
	Тема 8					-
				20		20
Сумарна кількість балів поточного контролю				40	60	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	Задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	Незадовільно	Не зараховано

5. Рекомендована література

Основна

1. Андрійченко Ж. О. Фінансовий моніторинг у системі управління ризиками ринків фінансових послуг // Розвиток системи управління ризиками ринків фінансових послуг : монографія / наук. ред. та кер. кол. авт. д-р екон. наук, проф. Н. М. Внукова. – Х. : Ексклюзив, 2014. – С. 140–150.

2. Андрійченко Ж. О. Сучасний стан та перспективи імплементації в Україні міжнародних стандартів із протидії відмивання доходів та фінансуванню тероризму // Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції : монографія / наук. ред. та кер. кол. авт. д-р екон. наук, проф. Н. М. Внукова. – Х. : Ексклюзив, 2014. – С. 170–179.

3. Внукова Н.М., Андрійченко Ж.О. Фінансовий моніторинг : навч. посіб. / Н.М. Внукова, Ж.О. Андрійченко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. – 204 с.
4. Єгоричева С.Б. Організація фінансового моніторингу в банках : Навчальний посібник / С. Б. Єгоричева. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 292 с.
5. Колодізев О. М. Застосування ризик-орієнтованого підходу до реформування системи фінансового моніторингу за міжнародними стандартами / О. М. Колодізев, І. М. Чмутова // Сучасні економіко-правові ризик-орієнтовані засоби регулювання розвитку ринку фінансових послуг : монографія / За ред. Н. М. Внукової, С. В. Глібка. – Харків : НДІПрЗІР НАПрНУ, 2020. – С. 13 – 16.
6. Фінансовий моніторинг : електрон.-мультимедійний навчальний посібник / Н.М. Внукова, Ж.О. Андрійченко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017.

Додаткова

7. Андрійченко Ж.О. Визначення рівня конкордації НОР і результатів 5 раунду взаємного оцінювання MONEYVAL відповідності системи ПВД/ФТ України рекомендаціям FATF / Ж.О. Андрійченко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – Вип. 23. – С. 441-447. Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/85.pdf>
8. Андрійченко Ж. О. Розвиток ризик-орієнтованого підходу в сфері фінансового моніторингу в Україні згідно з європейськими вимогами / Ж. О. Андрійченко // Євроінтеграційні аспекти розвитку ринків фінансових послуг : монографія / Н. М. Внукова, Р. Пукала, В. А. Смоляк [та ін.]; за заг. ред. докт. екон. наук, проф. Н. М. Внукової та канд. екон. наук Р. Пукала. – Харків: ТО Ексклюзив, 2018. – С. 121-142.
9. Внукова Н. М. Заходи впливу НБУ з фінансового моніторингу в економіко-правовому забезпеченні безпеки цифрової економіки / Н. М. Внукова // Економічна безпека держави в контексті національних інтересів : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., 23 квіт. 2021 р. : тези допов. – Харків : ХНУВС, 2021.– С. 55-57.
10. Внукова Н. М. Аналіз міжнародного досвіду застосування ризик-орієнтованого підходу у сфері протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення / Н. М. Внукова, О. М. Колодізев, І. М. Чмутова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 17. – С. 610-617.
11. Вплив державного регулювання на розвиток ризик-орієнтованої системи фінансового моніторингу України / В. С. Пономаренко, Н. М. Внукова, О. М. Колодізев, С. А. Ачкасова // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2019. – № 2 (29). – С. 419-429.
12. Міжнародні стандарти розвитку фінансового моніторингу: робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів третього (освітньо-наукового) ступеня спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / укл. Андрійченко Ж. О. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 9 с. (Укр. мов.)
13. Andriichenko Zh.O. Risk-based approach in the regulation of supervisory authorities in Ukraine / Zh.O. Andriichenko, I. M. Chmutova, N. M. Vnukova // Contemporary issues of sustainable development. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2019. – P. 8–17.
14. Vnukova N. International Preconditions for Development the Basics of a Concept of Risk-oriented System on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation / N. Vnukova, D. Hontar, Zh. Andriichenko // Modern Management: Economy and Administration: Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2018. – Pp. 37–44.

15. Vnukova N. The conceptual framework for the formation of a risk-based system for combating money laundering, terrorist financing, and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction / N. Vnukova, Zh. Andriichenko, D. Hontar // Problems of Economy. – 2018.– №4 (38).– P. 201-215.

Інформаційні ресурси

16. Буткевич С. А. Міжнародно-правове регулювання боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом / С. А. Буткевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info/statti/226-admin-pravo/14532-2011-01-18-03-45-59.html>.

17. Звіти про проведення національної оцінки ризиків у 2016, 2019 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/nacionalni-riziki/naczialna-ocinka-rizikiv/zvit-pro-provedennya-naczialnoji-ocinki-rizikiv.html>.

18. Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням доходів та фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення – Рекомендації FATF 2012 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=180&art_id=9871&lang=uk.

19. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. – Режим доступу : <http://fiu.gov.ua>.

20. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 р. № 361 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

21. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця : навчальна дисципліна «Міжнародні стандарти розвитку фінансового моніторингу» [Електронний ресурс] / Ж. О. Андрійченко. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=6738>.

22. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing [Electronic resource]. – Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>.

23. Suspicious Activity Report Review [Electronic resource]. – Access mode : www.fbi.gov/.